

BÁRKÁNYI PÉTER

A STIPENDIUM HUNGARICUM PROGRAM TÍZ ÉVE A MAGYAR-KÖZÉP-ÁZSIAI KAPCSOLATOK PERSPEKTÍVÁJÁBAN

A Stipendium Hungaricum Program (SHP) az elmúlt évtizedben növekvő szerepet játszott a magyar-közép-ázsiai kapcsolatok erősítésében, hangsúlyozva a magyar tudásdiplomácia szerepének fontosságát a térségben. Az ebben a tanulmányban alkalmazott kétirányú megközelítés magában foglalta a relevánsnak ítélt tudományos publikációk szakirodalmi áttekintését a tudásdiplomáciával kapcsolatban, valamint a SHP vizsgálatát a konkrét jellemzők azonosíthatósága érdekében. Az eredmények bemutatására leíró elemzés módszerével került sor, igyekezve feltárni, hogy az SHP kulturális és oktatási csereprogramként miként járul hozzá a magyar-közép-ázsiai kapcsolatok fejlesztéséhez a Keleti Nyitási Stratégia céljainak megvalósítása érdekében, különös tekintettel annak lehetséges munkaerőpiaci hatásaira.

Bevezetés

Az Európai Unióban a 2023. év a „Készségek Európai Éve” címkével rendelkezik, melynek célja az egész életen át tartó tanulás lendületének felgyorsítása, az álláskeresők és a vállalkozások számára előnyök nyújtása, valamint az innováció és versenyképesség javítása. Ezen belül kiemelt hangsúlyt helyez az EU a harmadik országokból érkező, megfelelő készségekkel rendelkező személyek munkaerőpiacra vonzására, többek között a tanulási lehetőségek és a mobilitás fokozása révén (Dobos, 2023).

Ezért is érdemes megvizsgálni, miként járul hozzá e célok eléréséhez is a magyar Stipendium Hungaricum Program (SHP), amely kihirdetésére egy évtizede került sor, majd egyidőben a Keleti nyitási stratégiájának (KNYS) megalkotásával, amelyben hangsúlyos terület a kapcsolatok erősítése a közép-ázsiai országokkal. Jelen tanulmányban a tudásdiplomácia szerepét igyekszem megvizsgálni ezekben a folyamatokban, különös tekintettel azok lehetséges munkaerőpiaci hatásaira.

A tudásdiplomácia szerepe a nemzetközi kapcsolatokban

A diplomácia igen hosszú múltra tekint vissza, és ennek eredményeként számos különböző értelmezése alakult ki. Sok kutató és szakértő szerint nincs egyetlen, általánosan elfogadott meghatározása, mivel ez gyakran a vizsgált kérdésektől és érdekektől, az alkalmazott megközelítésektől vagy az alkalmazott stratégiáktól függ. Általánosságban véve a diplomácia legalapvetőbb és leggyakrabban idézett meghatározása: „országok és a közöttük lévő kapcsolatok kezelése” (Knight, 2015). A diplomácia hagyományos értelmezése a kormány, általában a Külügyminisztérium és annak nagykövetségein dolgozó képviselői szerepére összpontosít (Chatterjee, 2020).

Ennek értelmében fő feladatuk az állam érdekeinek képviselése, a megállapodások és szerződések tárgyalása, valamint a konfliktusok közvetítése. Fontos megjegyezni, hogy a diplomácia elsődlegesen a saját érdekek kivetítésére és védelmére összpontosít, azonban tárgyalásokat, közvetítést és kompromisszumokat használ a problémák megoldására (Van Veenstra et al., 2010). A biztonság és a gazdasági fejlődés hagyományosan központi kérdései a diplomáciának, és ezek napjainkban is relevánsak, igaz azóta jelentős változásokon ment keresztül és a korábbiakon túlmutató területekre is kiterjed. A tudományos és technikai haladás jelentős hatást gyakorol az átalakuló gazdasági folyamatokra, amelyek kihatnak a nemzetközi munkaerőpiacokra és a munkaadók-munkavállalók kapcsolatára, átformálva a munka tartalmi és formai kereteit. Ennek eredményeként a kívánt kompetenciák is változnak. A szakmai tudás mellett a készségek és jártasságok szerepe jelentősen megnőtt és a gazdaság legfontosabb hajtóerejévé váltak (Szabó, 2019). A kortárs diplomáciában számos új szereplő és kihívás merül fel, új megközelítések és stratégiák válnak szükségessé. Előtérbe került a tematikus diplomácia, mint például az egészségügyi, környezetvédelmi, kereskedelmi és menekültügyi.

Hasonlóan az új diplomáciatípusok közé sorolható a tudásdiplomácia is, amely kezdetben főleg a kereskedelmi megállapodásokban, a szellemi tulajdonjogokkal kapcsolatban volt használatos (Ryan, 1998). A tudásdiplomácia újabb megközelítésében már az országok közötti kapcsolatok fejlesztésében kiemeli a nemzetközi felsőoktatás, kutatás és az innováció szerepét. Rámutat arra, hogy a tudomány és a tudás jelentősége folyamatosan előtérbe kerül az egyre inkább összekapcsolódó, egymástól kölcsönösen függőségbe kerülő világban. Segíti a nemzetközi kapcsolatokat, hiszen az aktuális globális kérdések kezelésében rejlő kihívásokhoz jobban tud igazodni. A tudásdiplomácia ezért valójában egy komplex jelenség (Knight, 2019), amely számos különböző szereplőt foglal magában a felsőoktatási szektoron túl. A felsőoktatási intézményeknek lehetnek partnereik az iparban, a civil társadalomban, az alapítványok körében és a kormányzati szerveknél. Ennek eredményeként a tudásdiplomácia fő jellemzője a felsőoktatási szereplők sokszínűsége, akik különböző ágazatokból és szektorokból érkező partnerekkel együttműködnek. Ez a sokféleség és partneri hálózat a tudásdiplomácia hatékonyságát és hatását növeli, lehetővé téve a tudás és az innováció átadását, valamint a kulturális és gazdasági kapcsolatok fejlesztését.

A Stipendium Hungaricum Program a nemzetközi felsőoktatásban

A magyar felsőoktatási intézmények nemzetköziesítését segíti elő a 2013-ban indult SHP, amelyet a Tempus Közalapítvány koordinál (tka.hu). Az ösztöndíjprogram fő célja az, hogy különösen a harmadik országokból érkező diákok olyan képzést kapjanak, amely segítheti saját országuk fejlődését is. Emellett a program hozzájárul a magyar felsőoktatás versenyképességéhez és az együttműködő országokkal való kapcsolatok javításához. Az ösztöndíjasok fogadására a magyar felsőoktatási intézmények pályázhatnak meghatározott hallgatói kapacitással képzésenként (Kasza, & Hangyal, 2018).

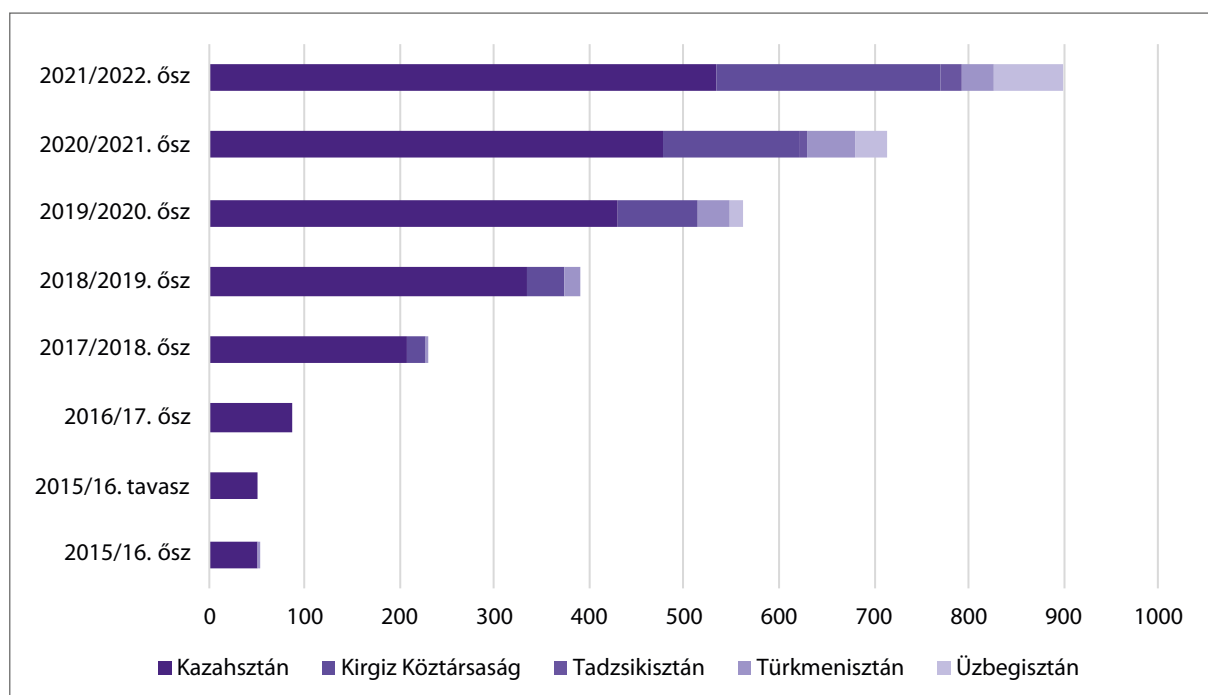
A partnerországok oktatásért felelős minisztériumai közötti nemzetközi megállapodások alapján az egyes partnerországok meghatározott kvótára jelölhetnek leendő hallgatókat az ösztöndíjra. A hallgatók az adott megállapodásban meghatározott tudományterületeken rész- vagy teljes képzésen vehetnek részt alap-, mester- vagy doktori szinten, valamint felsőoktatási előkészítő tanulmányokon, amennyiben felvételt nyernek az adott intézmény képzésére.

A 2022/23. tanévben a programban több, mint ötvenkétezer jelentkező – az előző évhez képest 45%-os növekedés – volt öt kontinens kilencven országából. A jelentkezők több mint 97%-a teljes programokra jelentkezett huszonnyolc magyar felsőoktatási intézménybe, akik közül majd tizenkétezer hallgató nyert felvételt (stipendiumhungaricum.hu).

Az Eurydice (eurydice.eacea.ec.europa.eu) elérhető adatai szerint Magyarországon az elmúlt években folyamatosan emelkedik a külföldi hallgatók száma és aránya – 2010 és 2021 között 5,2%-ról 13,7%-ra nőtt – és ebben a növekedésben szerepet játszik az SHP is:

2021-ben a külföldi hallgatók 28,6%-a részesült ösztöndíjban. A program 2015-ben 36 partnerországban összesen 2320 kvótával kezdte meg működését, majd 2016-ban már 51 partnerország számára kínált 3600 helyet. A 2018/19-es tanévben a programra mintegy 5500 helyre jelentkezhettek a pályázók 65 országból, míg a 2019/20-as tanévben már 66 országból lehetett pályázni. A 2020/21-es és a 2021/22-es tanévekre a partnerországok száma tovább bővült, elérve a 70, illetve 78 országot. A program 2019-ig dinamikusan növekedett, és míg a 2013-ban induláskor 68 hallgató vett részt benne, addig 2019-re ez a szám már meghaladta a kilenczret. 2020 őszén 10 759, majd 2021 őszén pedig 11 712 ösztöndíjas hallgató tanult a programban.

1. ÁBRA: STIPENDIUM HUNGARICUM KÖZÉP-ÁZSIAI HALLGATÓI SZÁMÁNAK ALAKULÁSA

Forrás: tka.hu, saját összeállítás

A legtöbb külföldi diák informatikai, gazdasági, mérnöki és orvosi képzésre jelentkezik, és a jelentkezők száma minden évben jóval meghaladja a felvehető hallgatók számát. A program eredetileg alap-, mester- és osztatlan képzéseken való tanulmányokat támogatta, de néhány éve lehetőség van doktori képzésben való ösztöndíjra is pályázni. Az SHP résztvevő hallgatóit 2021 óta mentorprogram segíti, mely szakmai gyakorlati programba az első évben már 8 cég csatlakozott. A programban részt vevő partnerek széles körben lefedik a KNYS területeit is, mint például Közép-Ázsiát.

1. TÁBLÁZAT: 2023-TÓL A KÖZÉP-ÁZSIAI HALLGATÓK ÁLTAL VÁLASZTHATÓ STIPENDIUM HUNGARICUM KÉPZÉSEK

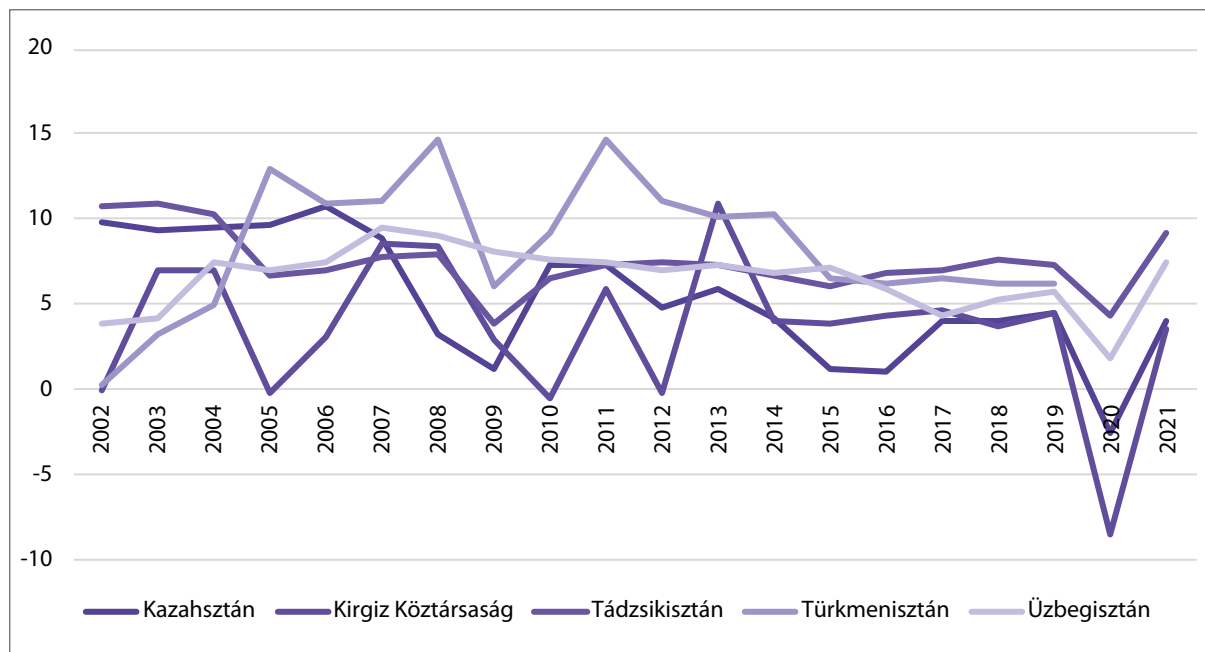
	Teljes fokozatú alapképzés	Teljes fokozatú mesterképzés	Teljes fokozatú egyszintű mesterképzés	Teljes fokozatú doktori képzés	Posztgraduális szakirányú továbbképzések
Kazahsztán	Művészetek, művészetek és bölcsészettudományok, mérnöki tudományok, mezőgazdaság, közgazdaságtan és társadalomtudományok	Természettudományok, mérnöki tudományok, mezőgazdaság, gazdaság, társadalom, jog és művészetek	Orvos- és egészségügytudományok, művészetek, jogi és műszaki tanulmányok	Az akadémia bármely területén	Művészetek
Kirgizisztán	Agrártudomány, Bölcsészettudomány, Társadalomtudomány, Számítástechnika és Informatika, Gazdaságtudomány, Műszaki tudomány, Egészségtudomány, Pedagógusképzés, Sporttudomány, Természettudomány, Művészeti és művészeti oktatás	Agrártudomány, Bölcsészettudomány, Társadalomtudomány, Számítástechnika és információtechnológia, Jogtudomány, Gazdaságtudomány, Mérnöki tudomány, Orvos- és egészségügytudomány, Pedagógusképzés, Sporttudomány, Természettudomány és művészetek	Az agrártudomány, a műszaki tudomány, az orvos- és egészségügytudomány, valamint a művészetek területén.	Az akadémia bármely területén	Művészetek
Tádzsikisztán	Közgazdaságtan, természettudományok, mérnöki tudományok, mezőgazdaság, informatika, bölcsészet és művészet	Közgazdaságtan, természettudományok, mérnöki tudományok, mezőgazdaság, informatika, bölcsészet és művészet		Az akadémia bármely területén	Művészetek
Türkmenisztán	Gazdaságtudomány, egészségügytudomány, természettudomány, műszaki tudomány, agrártudomány, számítástechnika és informatika, művészet és bölcsészet	Gazdaságtudomány, egészségügytudomány, természettudomány, műszaki tudomány, agrártudomány, számítástechnika és informatika, művészet és bölcsészet		Az akadémia bármely területén	Gazdaságtudomány, egészségügytudomány, természettudomány, műszaki tudomány, agrártudomány, számítástechnika és informatika, művészet és bölcsészet
Üzbegisztán	Agrártudomány, Számítástechnika és Informatika, Mérnöki tudomány, Egészségtudomány, Sporttudomány területén	Agrártudomány, társadalomtudomány, számítástechnika és információtechnológia, jogtudomány, mérnöki tudomány, orvos- és egészségügytudomány, természet-tudomány (biotechnológia, molekuláris biológia, térképészet), sporttudomány	Agrártudomány, társadalomtudomány, számítástechnika és információtechnológia, jogtudomány, mérnöki tudomány, orvos- és egészségügytudomány, természet-tudomány (biotechnológia, molekuláris biológia, térképészet), sporttudomány	Az akadémia bármely területén	agrártudomány, társadalomtudomány, számítástechnika és információtechnológia, jogtudomány, mérnöki tudomány, orvos- és egészségügytudomány, természet-tudomány (biotechnológia, molekuláris biológia, térképészet), sporttudomány

Forrás: stipendiumhungaricum.hu, saját összeállítás

A Keleti nyitás stratégiája

Magyarország 2010-ben bevezette a keleti nyitás politikát, amelynek háttérében az állt, hogy az ország exportja a 2002-es időszak után a legdinamikusabban keleti irányba növekedett. Ezt követően a 2012-ben kidolgozott külgazdasági stratégiában kiemelt céllá tették az export földrajzi diverzifikációját a közép-ázsiai országok felé, amelyek jelentős gazdasági növekedést mutattak (2. ábra) és feltörekvő piacokként kerültek az érdeklődés középpontjába (Magyarország kormánya, 2012).

2. ÁBRA: A GDP ÉVES SZÁZALÉKOS NÖVEKEDÉSI ÜTEME A KÖZÉP-ÁZSIAI ORSZÁGOKBAN

Forrás: data.worldbank.org, saját összeállítás

A 2012-ben elfogadott Széll Kálmán Terv 2.0 III.7. fejezete meghatározza a külgazdaság fő szerepét a magyar gazdaságnövekedési, foglalkoztatási és egyensúlyi céloknak való megfelelésében (Magyarország kormánya, 2012). Az egyik kiemelt cél a munkahely-teremtés, valamint általánosságban a magyar gazdaság versenyképességének növelése. A terv stratégiai intézkedéseket határoz meg, amelyek a külgazdaság erősítését célozzák, beleértve a piacok diverzifikálását, az exportösztönző intézkedéseket és a külföldi beruházások előmozdítását. A nemzetközi kapcsolatok és a gazdasági partnerségek kiépítése pedig az innováció és technológiai fejlődés előmozdítását célozza, hozzájárulva a magyar gazdaság versenyképességének növeléséhez és a fenntartható fejlődés elősegítéséhez. Ebben kiemelt szerep hárul a szakdiplomáciai hálózatokra, figyelemmel a célországok sajátosságaira.

A sikeres közép-ázsiai piaci jelenlét alapfeltétele a helyi szokások és kulturális sajátosságok ismerete, amely megköveteli a folyamatos, személyes és magas szintű jelenlétet a térségben. A türk államok – pl. Kazahsztán, Üzbegisztán, Kirgizisztán, Türkmenisztán – tisztában vannak a közös türk eredetükkel, önazonosságukkal, s 2022 nyarától immár a szoros együttműködés korszakába lépve erősíteni és fejleszteni akarják egymás közötti kapcsolataikat is, jövőjüket pedig egyre inkább közösen képzik el a „türk világban” (Barkanyi, & Vasa, 2023). Ebben az együttműködésben egyre tevékenyebben vesz részt Tádzsikisztán, a „helyi víznagyhatalom” is. A térségben rejlő lehetőségeket az Európa keleti határán zajló háború óta még többen szeretnék hasznosítani, de azt nem igazán lehet abban a formában, hogy az Európából nézve fontosnak tűnő, de a kapcsolatok

minősége és a közép-ázsiai országok szempontjából marginális témákat napirenden tartják (Vasa, 2021). A magyar külpolitika megfelelően kihasználja a „rokoni kapcsolatot”, amely szerint a közép-ázsiaiak többsége úgy véli, hogy „Magyarország a legkeletibb nyugati és a legnyugatibb keleti rokon ország”. Ezért nem meglepő, hogy Magyarország mint az egyetlen uniós tagállam aktívan részt vesz a Türk Államok Szervezete (TÁSZ) kormányközi együttműködésében megfigyelőként 2018 óta, és 2019. szeptember 19-től Budapesten található az Európai Unióban a TÁSZ európai képvisellete, amely „kvázi nagykövetségként” működik. Ugyancsak jellemző, hogy Magyarország a térségben a legtöbb külképviselettel rendelkezik.

Az elmúlt években jelentősen megnőtt a magyar külképviseletek szerepe a magyar felsőoktatás nemzetközi népszerűsítésében és az ösztöndíj-lehetőségek célirányos megismertetésében. Ennek eredményeként az SHP-ban résztvevő közép-ázsiai hallgatók száma dinamikusan emelkedett (1. ábra). Ez a pozitív tendencia alapvetően kapcsolódik a magyar külképviseletek tevékenységéhez, amelyek szerepet játszanak az ösztöndíjprogram népszerűsítésében és a potenciális hallgatók tájékoztatásában. A külképviseletek és a felsőoktatási intézmények közötti erős együttműködés és kapcsolatok kiemelkedő fontossággal bírnak ebben a folyamatban. Az intézmények szoros együttműködése a külképviseletekkel lehetővé teszi a hatékony információáramlást, az előnyök és lehetőségek megismertetését, valamint a hallgatók támogatását a jelentkezési folyamatban és az ösztöndíjprogram során.

Érdeemes megvizsgálni az SHP keretében, hogy milyen szakterületeken nyújt lehetőséget tanulmányok folytatására a program a jelentkezőknek országonként (1. táblázat), és hogy ezek az ajánlott szakterületek miként illeszkednek az adott országban zajló tényleges magyar külgazdasági folyamatokhoz. Az ajánlott szakterületek és azok kapcsolódása a külgazdasági folyamatokhoz fontos szempont lehet a program hatékonyságának és hozzáadott értékének jövőbeni értékelése szempontjából.

Kazahsztán

Az elmúlt években számos magyar cég sikeres projekteket indított Kazahsztánban. Például a MOL mintegy 200 millió dolláros beruházással lépett be a kazah szénhidrogén-kutatási és -termelési üzletágba, ezzel az ország eddigi legnagyobb magyar befektetőjévé vált. A Richter Gyógyszergyár 1996 óta jelen van a kazahsztáni gyógyszerpiacon, és 2022-ben már 24,9 millió dolláros árbevételért el. A Globália Kft. napelemes erőmű-építési projekteket előkészítésén dolgozik Kazahsztánban, ezért 2022 nyarán saját kft-t alapított KazGlobal néven az országban. Az Elwa Kft. és a Saint Gobain Construction Products Hungary Kft. pedig innovatív, sötétben világító tetőfedő anyagokkal, mint a „FLAVATAR” és a „Weber-Neon” tervez belépni a kazah piacra, amelyek alternatív megoldást kínálnak a hagyományos díszvilágítással szemben. A LAC Holding és a K-Agro Holding 2022 májusában elkezdte a hibridkukorica termesztését Kazahsztánban, egy magyar fejlesztésű speciális vetőmag felhasználásával. A nukleáris oktatás területén is jelentős együttműködési lehetőségek vannak Kazahsztánban. Az atomenergia békés célú felhasználása ugyanis a szén-dioxid-mentesítés, a fintech, a víz- és a zöld-energia területén Kazahsztán gazdaságának fő hajtóereje. A magyar mérnöki know-how nagy értéket jelenthet a kisebb közösségek zöldenergia-ellátásának gazdagításában. Ezáltal a magyar vállalatok és szakemberek fontos szerepet játszhatnak a kazahsztáni zöld-energia átmenetének előmozdításában és a fenntartható fejlődésben. A nukleáris oktatás terén való együttműködés lehetőségei további kutatások és fejlesztések révén még jobban kibővíthetők, hogy hozzájáruljanak a kazahsztáni zöldenergia-szektor fejlődéséhez és a fenntartható jövő építéséhez.

Üzbegisztán

Az elmúlt években jelentős előrelépés történt az üzbég-magyar kapcsolatok terén. Elnöki és miniszteri találkozók történtek, együttműködési megállapodások születtek a két ország olyan fontos intézményei és vállalatai között, mint a magyar Eximbank, az üzbég HamkorBank, a Pest Megyei Kereskedelmi és Iparkamara, valamint a Taskenti Regionális Kamara. Megnyílt az Üzbég-Magyar Burgonyakutató Központ, amely lehetőséget biztosít a burgonyatermelés fejlesztésére és az agrárszektor közös munkaterveinek kidolgozására. Az agrárszektorban történő együttműködés különösen kiemelendő, ahol a magyar cégek egyre növekvő számban vesznek részt az üzbég mezőgazdaság modernizációjában és az élelmiszeripari feldolgozó kapacitás fejlesztésében. Az egészségügyi és oktatási területeken is tárgyalások folynak a közös együttműködés kialakításáról. Zajlanak a tárgyalások a magyar, szabadalmaztatott Heller-Forgó rendszernek az üzbég atomerómű hűtőrendszerében történő felhasználásáról, valamint agrár- és vízgazdálkodási területeken további együttműködési programok és megállapodások várhatóak a jövőben. Az OTP Bank megvásárolta Üzbegisztán ötödik legnagyobb bankját, az Ipoteka Bankot, ami jelentősen erősíti a két ország gazdasági kapcsolatait.

Kirgizisztán

Magyarország és Kirgizisztán között számos területen zajlik együttműködés, amely hozzájárul a két ország kapcsolatának erősítéséhez és a közös fejlődéshez. Gazdasági téren jelentős megállapodások jöttek létre az EXIM és az Orosz-Kirgiz Fejlesztési Alap között, amelyek a kereskedelmi kapcsolatok erősítését célozzák. Az EXIM az ilyen típusú együttműködés révén finanszírozási lehetőségeket kínál a kirgiz gazdaság számára, míg a Magyar-Kirgiz Fejlesztési Alap kiemelt ágazatokban nyújt támogatást a kirgiz gazdaság számára hitelek, tőkefinanszírozás és más pénzügyi eszközök révén. Az oktatás és a tudományos együttműködés is kiemelkedő fontossággal bír a két ország között. Magyarország a SHP-vel lehetőséget biztosít a kirgiz hallgatóknak magyarországi tanulmányokra; ehhez kapcsolódóan elindult Biskekben az Osi Állami Egyetemen a magyar nyelv oktatása is, s a jövőben tervezik a hungarológia szak bevezetését is. Diplomáciai szinten kormányzati találkozók és diplomáciai kapcsolatok is erősítik a két ország közötti partnerséget további területeken is: környezetvédelem, adatvédelem, idegenforgalom, igazságügyi szakértői tevékenység, légiközlekedés és levéltári együttműködés. Az ezeken a területeken folyó közös projektek és együttműködési megállapodások célja a tudáscserén alapuló fejlődés és a tapasztalatok megosztása.

Türkmenisztán

A sikeres együttműködés érdekében Türkmenisztánnal különösen fontos a legmagasabb szintű kapcsolatok kiépítése és fenntartása. A magyar elnök először 2011-ben tett látogatást Türkmenisztánban a KNYS részeként. Ezt követően jött létre a Magyarország-Türkmenisztán Kormányközi Gazdasági Bizottság 2013-ban, amelynek elnöke a magyar külügyminiszter lett. Gazdasági együttműködési megállapodás aláírására 2014-ben került sor. 2022-ben a türkmén elnök 30 fős üzleti delegációval látogatott Magyarországra, és kiemelte, hogy Magyarország vezető szerepet játszhat a türkmén gáz európai piacra juttatásában. Az oktatási, tudományos, kulturális és adóügyi együttműködésekéről is születtek megállapodások. Érdeemes megjegyezni, hogy már 2016-ban a magyar Baumetall Design építőipari cég is részt vett a türkmén főváros repülőtérének építésében. A Magyar-Türkmen Kormányközi Gazdasági Bizottság 2020-as budapesti ülésén megállapodás született arról, hogy a felek szorosabb együttműködést alakítanak ki a gyógyszeriparban és a mezőgazdaságban, különös tekintettel a magyar vízgazdálkodási technológiák türkménisztáni hasznosítására. Ezzel egy időben a Magyar Exportfejlesztési Ügynökség, Türkmenisztán

Pénzügy- és Gazdasági Minisztériuma, valamint a Türkmenisztáni Gyáriparosok és Vállalkozók Szakszervezete mintegy száz vállalkozó részvételével üzleti fórumot szervezett, amelyen a nagyüzemi baromfitenyésztésre szakosodott türkmén cégek együttműködési megállapodást írtak alá az Aviagen Kft-vel.

Tádzsikisztán

A sikeres együttműködés érdekében Tádzsikisztánnal számos legmagasabb szintű találkozóra és megbeszélésre került sor a KNYS keretein belül. Igaz, hogy a többi közép-ázsiai országhoz hasonlóan a gyógyszeriparban a magyar Richter Gedeon Nyrt. meghatározó szereplő Tádzsikisztánban is, viszont miután a tádzsik elnök részt vett a Budapesti Vízi Világtalálkozón, számos fontos együttműködési program aláírására került sor a két ország között. A magyar nagykövet találkozáján a tádzsik miniszterelnök-helyettessel és külügyminiszterrel áttekintették a gazdasági, kulturális és oktatási együttműködések lehetséges területeit, amelyek folytatásában jelentős szerep vár a Dusanbében megnyílt magyar konzulátusra. A vízgazdálkodásban és mezőgazdaságban is kiemelkedő fejlesztések várhatóak, mert a Tádzsikisztáni és a Magyarországi Gazdasági Együttműködési Vegyes Bizottság ülésén napirendre kerültek a tádzsikisztáni magyar öntözési, vízierőmű-építési tervek, ahogy megfogalmaztak közös elektromos járművek gyártására, textilfeldolgozó üzemek telepítésére és mezőgazdasági termékek előállítására vonatkozó projekteket is.

Összegzés

A magyar tudásdiplomácia nemcsak a magyar tudás és kultúra nemzetközi terjesztését szolgálja Közép-Ázsiában, hanem jelentős lehetőséget kínál a magyar munkaerőpiac számára is azáltal, hogy az SHP révén lehetőséget biztosít a régió diákjainak magyarországi tanulmányokra és szakmai tapasztalatszerzésre. A program közvetlen kapcsolatot teremt a magyar felsőoktatás és a munkaerőpiac között: az SHP keretében résztvevő diákok olyan képzéseken vesznek részt, amelyek a magyarok közép-ázsiai munkaerőpiaci keresletét tükrözik. Ez lehetőséget teremt a magyar vállalatok számára, hogy tehetséges, nemzetközi tapasztalattal rendelkező helyi munkaerőhöz jussanak.

A programnak köszönhetően a magyar munkáltatók a diákokkal való együttműködés révén kölcsönösen előnyös kapcsolatokat építhetnek ki, amelyek hosszútávú munkaerőpiaci előnyöket hozhatnak. Emellett az SHP olyan mentorprogramokat és karrier-támogatást is nyújt a résztvevő diákoknak, amelyek segítik őket a sikeres munkaerőpiaci beilleszkedésben. Ez magában foglalhatja a munkakeresési stratégiák, az önéletrajzírás és az interjútechnikák fejlesztését, valamint az iparági kapcsolatépítés támogatását. Ezáltal a program segíti a diákokat abban, hogy hatékonyan használják ki a magyar munkaerőpiacban rejlő lehetőségeket. A közép-ázsiai magyar tudásdiplomácia összességében tehát az SHP révén elősegítheti a térség hallgatóinak munkaerőpiaci beilleszkedését akár Magyarországon is.

Mindez egyrészt lehetőséget teremt a magyar munkáltatóknak, hogy tehetséges és nemzetközi tapasztalattal rendelkező munkaerőt vonjanak be, ami hozzájárul a magyar munkaerőpiac versenyképességének növeléséhez és a gazdasági fejlődés elősegítéséhez. Másrészt a magyar tudásdiplomácia összekapcsolja a magyar munkaerőpiac lehetőségeit a közép-ázsiai hallgatók oktatási és szakmai tapasztalatszerzési lehetőségeivel, elősegítve a kölcsönös előnyöket mindkét fél számára.

Irodalomjegyzék

- Barkanyi P.; Vasa L. (2023). The Revival of Regional Cooperation in Central Asia in the Perspective of Hungary's Eastern Opening Policy, *Economic and Regional Studies* 2023;16(2), 241-256. <https://doi.org/10.2478/ers-2023-0016>
- Chatterjee, C. (2020). *Economic Diplomacy and Foreign Policy-making*. Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-49047-8>
- Dobos G. (2023). *A nemzetköziesítés hatása a felsőoktatás és a munkaerőpiac kapcsolatára*. Stipendium Hungaricum 10. Konferencia: A nemzetköziesítés hatása a felsőoktatás és a munkaerőpiac kapcsolatára <https://data.worldbank.org>
<https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/hu/national-education-systems/hungary/magyarorszag-felsooktas-nemzetkozi-dimenziojanak-egyeb>
<https://stipendiumhungaricum.hu>
<https://tka.hu/palyazatok/7619/statisztikak>
- Kasza G., Hangyal Zs. (2018). Stipendium hungaricum scholarship holders' expectations and attitudes, Budapest. *Tempus Public Foundation*, 2018(1).
- Knight, J. (2019). Knowledge diplomacy in action. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.30285.97769>
- Knight, J. (2015). „The Potential of Knowledge Diplomacy: Higher Education and International Relations”. In: Weimer, L. (ed) *A Wealth of Nations*. (pp. 37-45). Amsterdam: European Association for International Education
- Magyarország kormánya (2012). Széll Kálmán Terv 2.0. *A következő lépés* (pp. 189-193).
- Ryan, M. (1998). *Knowledge Diplomacy: Global Competition and the Politics of Intellectual Property*. Washington, DC: Brookings Institute Press.
- Szabó Sz. (2019). A humán tőke reformja a közszolgálatban. In: *A Selye János Egyetem 2019-es XI. Nemzetközi Tudományos Konferenciájának tanulmánykötete – „Munkaerőpiac- és humánerőforrás-menedzsment szekció”* (pp. 146-154).
- Van Veenstra, M., Yakop, M., & Van Bergeijk, P. (2010). *Economic diplomacy, the level of development and trade*. Clingendael Discussion Papers in Diplomacy, No. 119., 1-31.
- Vasa L. (2021). *A Türk Tanács közép-ázsiai és kaukázusi országai a magyar külgazdaság perspektívájából*. KKI-elemzések, E-2021/08., 53-67. <https://doi.org/10.47683/KKIElemzesek.E-2021.08>